

Uspomene kapetana Joza Šunja

Priredio: Stjepan Vekarić

(Nastavak)

S ubitačnom sporošću nastupio je i dan, da bi nam pokazao žalosno stanje naših čamaca po krmi. Četiri čamca, od toga tri brodska i jedan ruski, bili su teško oštećeni. U isto vrijeme odjeknula je iz prsa nešto otriježnjelih Rusa prava žalopojka. U svom očaju zbog razbijenog čamca oni su prijetili, da će nas napustiti i otići u preostalom neoštećenom čamcu. Zbog općeg spasa morali smo odlučno spriječiti takvu ludu odluku. Od slabe bi im pomoći bio čamac, koji je mogao primiti u najboljem slučaju 20 osoba i to u teglju kod potpune tišine, a njih je bilo 24 i svi su se htjeli ukrcati.

U toku dana vjetar je popustio. Digli smo drugo sidro i pokušali — koliko smo mogli — popraviti teško oštećene čamce. U tome je i prošao dan. Te večeri, u sumrak, ugledali smo neki brod, kako krstari prema nama. Učinilo mi se, da bi to mogao biti škuner braće Mimbeli, kojim je upravljao Bračanin Petar Vulić. Uto je pala noć, i mi nismo uspjeli da to točno utvrdimo.

Noć je donijela potpunu tišinu. Mrtvi od umora legli smo svi i zaspali tvrđim snom. Zaspao je, vjerujem, i stražar na palubi.

Nepoznati je škuner zaista bio Vulićev. Na brodu se nalazio i sam brodovlasnik, Stjepan Mimbeli. Na vijest da se »Calmius« nasukao došao je sâm da vidi o čem se radi.

Škuner se tiho usidrio kraj našeg broda i Mimbeli je naredio, da ga čamcem prebace na »Calmius«. Prije nego što je itko na brodu primijetio i škuner i čamac, Mimbelijev je zvučni glas zaorio pod krmom.

Ne znam, da li bi i same trube Apokalipse bile prozročile takav učinak na mene! Taj me glas izbacio iz kreveta u sredinu kabine, gdje sam — začuđen i iznenađen uspio samo promrmljati nekoliko nesuvršlih rečenica.

Kad sam došao k sebi od iznenađenja, ispričao sam Mimbeliju potanko čitav tok naših nevolja. On je svemu malo vjerovao.

Uto je svanulo. Otpustili smo tada dva ruska čamca i na rastanku im dali 30 franaka. Videći toliki novac dobri su ljudi s pjesmom otišli s broda, želeći nam usput sve najbolje. Još iz daljine, kad smo ih jedva mogli i vidjeti, odjekivao je njihov promukli »Hural«

Istoća smo dana razapeli jedra i krenuli svježim sjeveroistočnjakom. Prije toga smo, koliko smo mogli, učvrstili kormilo, koje, srećom, nije bilo ispalo iz ležaja uslijed udara o dno. Poslije nekoliko sati usidrili smo se ispod Bjelosarajske, gdje nas je jaki istočnjak prikovao puna dva dana. S Vulčevog škunera dobili smo nešto hrane te smo s te strane bili mirni. Iz Bjelosarajske prešli smo zatim u Mariupol i tu odmah ukrkali dvije lotike žita, da bi osigurali brod, ako bi zbog leda morali pobjeći u Kerč.

Vrijeme se međutim popravilo, te smo nekoliko dana kasnije krenuli za Kerč s dvije lotike uz bok broda. Na putu smo ostali tri dana potpuno nepomični u gustoj magli i u potpunoj tišini. Takvo vrijeme doživio sam jedino tada u Azovskom moru!

U Carigradu mi je naređeno, da ukrkam na brod i dva debla, koji će služiti za izmjenu jarbola na »Calmiusu« i »Fortunati« u Livornu. Sa inače već prekrcanim brodom, kao što je bio običaj kod Mimbelij, sada smo s novom težinom uronili sve do bijele ukrasne linije što je išla oko broda, na veliko čuđenje svih, koji su nas vidjeli.

Sretno smo ipak stigli do Marselja, a zatim do Livorna, osim što nam je more kod Ceriga odnijelo čamac s lijeve strane broda.

Kad su u veljači 1853. bile izmijenjene bakrene ploče na brodskom koritu, ustanovili smo, da dno broda nije bilo ni najmanje oštećeno od nasukivanja i udaranja o dno na pličini »Elena« u Azovskom moru. Ne mogu nikako shvatiti kako je kobilica tada mogla izdržati one udare, a da se ni najmanje nije oštetila.

Te smo godine izvršili još dva putovanja sa žitom iz Crnog mora za Livorno ili točnije: u šest mjeseci »Calmius« je izvršio dva putovanja Mariupol—Livorno i natrag.

U siječnju 1854. nalazili smo se u Feodosiji i krcali žito za Marselj. Već je bio počeo Krimski rat.

Šesto poglavlje

Zapovjednik nave „Otac Mimbeli“

Na Malti u očekivanju broda — Boke'jski brodovlasnik Špiro Gopčević — U Crnom moru poslije Krimskog rata — Uništenje Kerča i bombardiranje Mariupola — Doživljaj četvorice kapetana u Genovi — U Kadiksu i Lisabonu — Obitelj Flori i procvat brodogradnje u Livornu

U travnju 1854. iskrcao sam se u Marselju s nave »Calmius«, na poziv brodovlasnika Ivana Mimbeli, da u Livornu položim ispit za kapetana na toskanskim brodovima.*

Položivši i taj ispit, razbolio sam se i u raznim ljčilištima u Italiji proveo puna dva mjeseca. Kad sam se vratio u Livorno, saznao sam vijest, da treba odmah da krenem na Maltu i tu da dočekam navu »Otac Mimbeli«,** što je s teretom ugljena dolazila iz Engleske.

Do Malte putovao sam malim malteškim brigantinom »Teresa«. Na Malti stanovao sam kod snabdjevača brodova, Dubrovčanina Sude. Često sam posjećivao starog kapetana Petra Klaića, zapovjednika broda »Bernja Kaboga«. Na tom brodu bio je ukrcao za broskog pisara kapetan Bronzan.

Prije nave »Otac Mimbeli« stigao je u Maltu »Calmius«. Brodom je sada zapovijedaao kapetan Antun Pilković. Za vrijeme njegova boravka na Malti spavao sam i hranio se na tom brodu.

Jedne večeri poslije posjete kazalištu vraćao sam se s Pilkovićem na brod. U tami umalo nas nije ubio jedan engleski stražar, dok smo išli prema obali. Zbog Krimskog rata bilo je i na Malti ograničeno kretanje.

Pilković je bio izvan sebe, te je, na poziv stražara, stao vikati:

— Mi John Aleat . . . no Grego, no Rus, God salvi Kvin Viktoria . . . o jes, o jes, Eviva!

Kad smo se približili, stražar se uvjerio, da nismo »opasni« i pustio nas da prođemo. U tami nije mogao vidjeti iskrivljeno od straha Pilkovićevo lice i njegov zgnječeni cilindar, što ga je bio nabio na oči, možda da se sačuva od metka.

Otad je Pilković uvijek prije zalaza sunca bio na brodu.

Međutim, stigao je i »Otac Mimbeli«, s kojim sam prosljedio za Aleksandriju, a odatle u teretu za Cork, tičući usput Marselj. Zatim smo u Cardiffu nakrcali ugljen za Maltu. Vratili smo se opet u Cardiff i dovezli još jedamput teret ugljena za Carigrad. Tu smo dočekali svršetak Krimskog rata. Čim je s Rusijom bio sklopljen mir, primili smo naređenje, da iz Carigrada krenemo za Mariupol.

U travnju 1856. stigli smo u Feodosiju. Saveznici su bili uništili lazaret u Kerču, te smo stoga u Feodosiji morali izdržavati karantenu. U luci smo zatekli mnoštvo brodova svih nacija: nisu se mogli vidjeti jedino brodovi Špira Gopčevića.

U to vrijeme Gopčević je bio pao pod stečaj, a austrijska je vlada bila imenovala četiri brodovlasnika, da upravljaju njegovom imovinom. Svima je poznato, da je Gopčević bio jedan od najjačih brodovlasnika na Jadranskom moru. On je bio vlasnik velikog broja brodova, a raznim američkim državama isporučivao je najbolje, najljepše i najveće brodove, što su se u to vrijeme mogli sresti na moru. Odvažnošću i herkulskom snagom bio je prikovao uza se sreću i podvrgao je svojoj volji. Uspomena na tog glasovitog čovjeka živjet će u predaji i uspomeni svih dalmatinskih pomoraca.

Čak i onda, kad su mu zadnji zraci sreće nestajali za horizontom, Gopčević ne popušta. Na glas, da je sklopljen mir, odlazi u St. Petersburg ravno kod cara Aleksandra. Car ga je primio s takvim počastima, kakve nije nitko i nikad kod njega doživio. U svom oduševljenju car mu je neprestano ponavljao: »Sve što tražite, bit će vam ispunjeno«. I zaista, ruska mu je vlada više nego ikome izašla u susret: svim privilegijama, što ih je tada dobio, pridružila se i ta, da su jedino Gopčevićevi brodovi bili oslobođeni obavezne karantene prije ulaska u Azovsko more. Ovo su oslobođenje Gopčevićevih brodova primili s negodovanjem mnogi ruski »sveci«, kao što su negodovali i zbog oslobođenja robova.

Gopčević je shvaćao vrijednost postignutih privilegija. On je stoga stavio sve u pokret, ne bi li opet »uhvatio« sreću. Ali, ona ga je zauvjek bila napustila.

Austrijska je vlada, kad je doznala za gotovo nevjerojatne privilegije, koje je postigao u Rusiji, dala Gopčeviću odriješene ruke u vođenju svojih poslova, ne bi li time popravio svoj položaj. To isto željeli su i trgovački krugovi, želio je to i čitavi Trst, koji je u Gopčeviću obdržavao svog drugog zaštitnika.

Gopčević je sam krenuo iz Trsta u Azovsko more i poveo sobom najsposobnije kapetane, koji su duže godina služili na njegovim brodovima. Dovukao je i nekoliko parobrodica za tegljenje, da bi pomogli kod nakrcavanja brodova. U Azovskom moru imao je na raznim mjestima uskladišteno mnogo žita.

(Nastavit će se)

* Zbog Krimskog rata, bojeći se drugih političkih zapleta, u koje bi mogla biti uvučena i Austrija, brodovlasnici su namjeravali prebaciti svoje brodove pod toskansku zastavu, te je zapovjednik morao imati ispit kapetana položen u Toskani.

** Nava »Otac Mimbeli« sagrađena je 1847. u Martinšćici. Imala je 683 tone.